

Lausunnonantajien nimet:

Veli-Matti Aittola, puheenjohtaja

Merja Heikkonen, varapuheenjohtaja

Jukka Penttilä, jäsen

Kommenttimme päätöksentekoon vietävästä vammaisten henkilöiden henkilökohtaisen avun myöntämisen perusteista

Kohta 5

Myöntämisperusteiden kohdassa 5 todetaan:

”Sunnuntai- ja viikonlopputunteja ei myönnetä tarpeisiin, joiden tekeminen juuri näinä ajankohtina ei ole välttämätöntä ja tarpeisiin, jotka on mahdollista hoitaa myös arkisin. Esimerkiksi siivouksessa ja ruoanlaitossa avustamiseen myönnetään henkilökohtaista apua arkisin klo 8-18 välillä. Iltaisin ja viikonloppuisin avustajatunteja myönnetään todelliseen arvioituun tarpeeseen silloin kun se on asiakkaan tarpeen takia välttämätöntä.”

Vammaisneuvosto pitää edellä mainittua tuntirajausa ristiriitaisena, kohtuuttomana ja myös vammaispalvelulain tarkoituksen sekä YK:n vammaisyleissopimuksen vastaisena. Vammaisneuvosto esittääkin, että kyseinen tuntirajaus poistetaan myöntämisperusteista.

Vammaispalvelulaki ei tunne henkilökohtaisen avun viikonpäiväkohtaisia rajoituksia ja sen tarkoituksena on mm. tukea vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeutta. Rajausta ehdotetaan ilmeisesti puhtaasti säästösyistä vastoin vammaisen ihmisen etua. Kyse on kuitenkin subjektiivisesta oikeudesta.

Luonnoksessa todetaan, vammaispalvelulailla (675/2023) on tarkoitus turvata vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa näiden tavoitteiden toteutumisen esteitä. Lisäksi lailla tuetaan vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista ja turvataan vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen ja edun mukaiset, riittävät ja laadultaan hyvät palvelut.

Henkilökohtainen apu on palvelu, jonka turvin vammaisen henkilö tekee niitä asioita, joita hän tekisi, jos vammaa ei olisi. Luonnoksessa todetaan myös, että esimerkiksi aikuisuuden elämänvaiheelle on tyypillistä aktiivisuus.

Esitetty tuntirajaus onkin vahvassa ristiriidassa edellä mainittujen luonnoksessa esitettyjen tavoitteiden, lain ja henkilökohtaisen avun peruseriaatteiden kanssa.

Myös vammaiset ihmiset osallistuvat lauantai- tai sunnuntai-iltaisin esimerkiksi kulttuuritapahtumiin tai tapaavat ystäviään. Samoin esimerkiksi liikuntaharrastus voi ajoittua aikaisiin aamuihin tai esimerkiksi viikonloppumatkalle lähtö voi edellyttää aikaista lähtöä tai klo 18 jälkeistä paluuta. Kulttuuritapahtumiin tai liikuntaharrastuksiin osallistuminenkaan eivät ole ihmisen elämälle välttämättömiä, mutta niiden rajaaminen

pois vammaisen ihmisen elämänpiiristä ei ole vammaispalvelulain tarkoituksenmukaista. Tällaisella rajauksella puututaan vahvasti yksilön itsemääräämisoikeuteen ja yhdenvertaisuuteen suhteessa vammattomiin henkilöihin.

Jo tällä hetkellä hyvinvointialue on rajoittanut päätöksillään esimerkiksi työssä käytettäviä avustajatunteja alkamaan klo 8. Työpäivät alkavat kuitenkin useimmiten klo 8 ja avustaja pitäisi pystyä tapaamaan jo hieman ennen työpäivän alkua. Jos avustaja saapuu työpaikalle vasta klo 8, myöhästyy vammaisen henkilö väistämättä työstään, esimerkiksi kokouksen tai muun tilaisuuden alusta, jos hän tarvitsee apua jo työntekopaikkaan siirtymiselle eli avustaja tavataan jo ennen tilaisuuden alkua. Myös työmatkalle lähtö ajoittuu usein varhaiseen aamuun.

Kyse on viime kädessä perus- ja ihmisoikeuksista. Suomi on ratifioinut YK:n vammaisyleissopimuksen jo vuonna 2016 ja se on Suomessa voimassa lain tasoisena.

Loppukommentti:

Vammaisneuvosto pitää henkilökohtaisen avun aikarajausta kohtuuttomana ja hyvinvointialueen vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta heikentävänä. Avun tarve ei rajoitu arkipäiviin tai virka-aikaan, vaan sitä tarvitaan myös iltaisin, viikonloppuisin ja lomakausina esimerkiksi työn, opiskelun, harrastusten, asioinnin, matkustamisen ja sosiaalisen osallistumisen yhteydessä.

Esitetty rajausta vaikeuttaisi käytännössä itsenäistä elämää ja osallisuutta sekä asettaisi vammaiset henkilöt eriarvoiseen asemaan suhteessa muihin asukkaisiin. Henkilökohtaisen avun tarkoituksena on mahdollistaa yksilöllinen ja omannäköinen elämä, ei rajata sitä hallinnollisilla kellonajoilla.

Vammaisneuvosto korostaa, että henkilökohtaisen avun tulee perustua aina yksilölliseen tarpeeseen ja vammaisen henkilön elämäntilanteeseen, ei yleisiin aikarajoihin tai säästöperusteisiin.

Veli-Matti Aittola
puheenjohtaja